

Neologismen in een grondig niemendalletje

Hans Dupont*

Ooit kreeg ik van een goede vriend een melig Engels boekje: *The meaning of liff*. 'Liff' was een woord voor een fenomeen dat iedereen kent, maar waar nog geen woord voor bestaat. Zoals het bedrag dat er te betalen overblijft, nadat een groep mensen gepot heeft bij een gezamenlijk diner. Of een groep auto's die allemaal precies de maximumsnelheid aanhouden, omdat een van de auto's een politie-golfje is. Onbewust moest ik aan dat boekje denken toen ik *Socialbesitas. Sociale media: van vertier tot verslaving* (InnoDoks, 2013) van journaliste en historica Mayke Calis en verslavingsdeskundige Herm Kisjes las. *Socialbesitas* staat namelijk vol met woorden voor nieuwe fenomenen die door het gebruik van sociale media opdoemen. Zo is 'nomophobia' de angst je mobiele telefoon niet te kunnen raadplegen en 'lurking' sociale media vooral gebruiken om het privéleven van anderen te volgen. Sexting¹ spreekt misschien voor zich, maar wat te denken van 'sleep texting': half slapend in de nacht sms'jes versturen?

* Drs. H. Dupont is hoofd preventie bij Mondriaan en onderzoeker bij Maastricht University. E-mail: h.dupont@mondriaan.eu.

1 Verspreiden of delen van seksueel getinte foto's of berichten via mobiele telefoons of andere mobiele media.

Door de prettige afwisseling van populair opgeschreven wetenschappelijke feitjes, waar Calis en Kisjes een grondige studie van hebben gemaakt, met citaten van experts, jongeren en ouders, is een vlot geschreven boekje ontstaan, dat de relatieve leek snel op de hoogte brengt van de stand van zaken op het gebied van sociale media en socialbesitas. In sneltreinvaart las ik wat het allemaal is, welke problemen er kunnen ontstaan en welke leuke kanten er aan sociale media zitten. En passant komen het puberbrein, privacy, cyberpesten en sexting aan de orde.

Er zijn drie hoofdstukken over grenzen stellen aan sociale media. Een erg creatieve invalshoek heeft het eerste daarvan, waarin jongeren tips geven aan ouders en opvoeders. Hierin wordt nog eens bevestigd wat de meeste professionals (hopelijk) al weten: jongeren worden graag door hun ouders begrensd en gecontroleerd, mits dat met kennis van zaken gebeurt. Om dit even te testen, voerde ik een experimentele veldobservatie uit in de slaapkamer waar mijn puberzoon (N = 1) voor zijn proefwerkweek 'leert'. Helaas moet ik de hypothese toch verwerpen. Op mijn suggestie om dat ding even beneden weg te leggen, kreeg

ik te horen: 'Ik gebruik mijn iPhone om muziek te luisteren, anders kan ik niet leren. En ga nu alsjeblief mijn kamer uit!'

Vaak duikt de bedreiging van de normale omgangsvormen door sociale media in het boekje op. Mijn mondhoeken krulden op bij de uitspraak van mijn Linked-In-vriend Bram Bakker in dit kader: 'Opschrijven wat een lekkere cappuccino je drinkt of melden hoe je geniet van de zon, vind ik emotionele incontinentie.'

Bij de geraadpleegde experts mis ik trouwens de eerste expert die ik zou raadplegen: Tony van Rooij van het IVO.

Het mooiste citaat in dit boekje komt op naam van de filosoof Hans Achterhuis: 'Social media kun je vergelijken met de opkomst van het alfabetische schrift. Dit was een totale verandering. Ik denk dat we nu weer in zo'n verandering zitten. Zo dacht Plato dat menselijke relaties zouden veranderen door de invoering van het alfabet. Mensen gingen zitten lezen ... net zoals nu iedereen van alles op zijn telefoon opzoekt.' Of die verandering zo groot wordt en of dat een zegen of een plaag genoemd kan worden, zal de tijd moeten leren.

Dat brengt mij toch nog tot het plaatsen van een kritische noot. Want het citaat

van Achterhuis staat vrijwel op zichzelf in het boek. Wat mij betreft hadden de auteurs iets vaker dit soort metaforen kunnen inbouwen. Van een historica had ik iets meer historische reflectie en vergelijking verwacht en daarmee relativering van het probleem van socialbesitas. Bij de introductie van koffie in de zeventiende eeuw ontstond er grote maatschappelijke onrust over de verwachte ontwrichting van de arbeidsmoraal, doordat de werkzame bevolking - als slaven lurkend aan hun bakkies troost - de dag in koffiehuisen doorbrachten. En wat te denken van de introductie van de tv, de muisarm en de millenniumbug? Hetzelfde geldt voor de vergelijking van socialbesitas met andere verslavingsproblemen.

Socialbesitas is een goed onderbouwd boekje voor ouders, hulpverleners en professionals in het onderwijs die een beter begrip willen krijgen voor de problemen die gepaard kunnen gaan met sociale media. Als ik sterren zou kunnen toekennen - zoals in *NRC Handelsblad* of, zo u wilt, *de Volkskrant* - dan kom ik uit op vier sterren. Geen vijf, want ik heb een broertje dood aan neologismen.